

OPOLE SCIENTIFIC SOCIETY

NATURE JOURNAL

No 46 – 2013: 44-54

**NOWE DANE O ROZMIESZCZENIU PLUSKWIAKÓW RÓŻNOSKRZYDŁYCH
(HEMIPTERA: HETEROPTERA) NA WZGÓRZACH TRZEBNICKICH**

*New data on the distribution of terrestrial true-bugs (Hemiptera: Heteroptera) from
Trzebnickie Hills (SW Poland)*

GRZEGORZ HEBDA¹, TOMASZ RUTKOWSKI²

¹Katedra Biosystematyki, Uniwersytet Opolski, ul. Oleska 22,
45-052 Opole, e-mail: grzesio@uni.opole.pl;

²ul. Kolejowa 24a/1, 62-070 Dąbrówka, e-mail: pardosa@gazeta.pl

ABSTRACT: New faunistic data on the distribution of terrestrial true-bugs species in Trzebnickie Hills are presented. Surveys took place in 10 localities, mostly covered with xerothermic grasslands. Most specimens were collected with use of pitfall traps. In total we collected ca. 1000 specimens belonging to 101 species of Heteroptera.

KEY WORDS: terrestrial bugs, SW Poland, heteropterans, faunistics, pitfall trap,

Wstęp

Ze Wzgórz Trzebnickich pochodzą sporadyczne doniesienia dotyczące występowania pluskwiaków różnoskrzydłych. Jedyna praca zawierająca informacje o większej liczbie gatunków (50 gatunków) pochodzi z roku 1997 i zawiera wykaz gatunków odłowionych w pułapki Barbera oraz Mericke`go w drzewostanach sosnowych (Lis J.A. i Lis B. 1997). Pozostałe informacje zawarte są w na ogół przedwojennych doniesieniach (np. Assmann 1854, Scholz 1931, Polentz 1943) oraz współczesnych katalogach wybranych rodzin (np. Gorczyca 2007, Gorczyca i Wolski 2011, Lis B. 1996, Lis J.A. 1990).

Poniżej przedstawiamy nowe informacje o pluskwiakach różnoskrzydłych Wzgórz Trzebnickich, odłowionych w większości w pułapki Barbera wśród różnego typu zbiorowisk łąkowych.

Teren badań i metodyka

Odłowy prowadzono na 10 stanowiskach położonych w obrębie Wzgórz Strupińskich i Wińskich, stanowiących zachodnią część Wzgórz Trzebnickich właściwych. Mezoregion Wzgórz Trzebnickich położony jest w całości w województwie dolnośląskim, sąsiadując od południa z Równiną Oleśnicką, a od północy z Kotliną Żmigrodzką. To typowe polodowcowe wzgórze, którego południowe stoki wypełnione są piaskami sandrowymi i lessami. Choć zalesienie tego obszaru jest niewielkie, to drzewostany są zróżnicowane gatunkowo i cenne florystycznie, dominuje w nich sosna (Kondracki 1998). Wszystkie okazy odłowiono w roku 2013, w okresie 18 V do 3 X. Okazy odławiano głównie za pomocą pułapek Barbera (698 exx.), opróżnianych co około 10-14 dni. Mniejszą liczbę odłowiono także podczas okazjonalnego czerpakowania i otrząsywania roślinności (289 exx.), a pojedyncze okazy na upatrzonego (5 exx.). Wszystkie okazy zostały zebrane w terenie przez Tomasza Rutkowskiego. Materiał dowodowy znajduje się w kolekcji Grzegorza Hebdy.

Wykaz stanowisk, na których prowadzono odłowy:

1. Głębowice (UTM: XT10), ugór przy alei przydrożnej;
2. Nieszkowice (XS19), żwirownia, murawa kserotermiczna;
3. Pierusza (XS29), górka, murawa kserotermiczna;
4. Pierusza (XS29), murawa psammofilna;
5. Pierusza (XS29), ekoton las-murawa psammofilna, otrząsywanie dębu;
6. Smogorzów Wielki (XS19), łąka storczykowa;
7. Smogorzówek (XS19), żwirownia, murawa psammofilna;
8. Trzcinica Wołowska (XT20), użytek ekologiczny „Coridon”, żwirownia, murawa psammofilna;
9. Trzcinica Wołowska (XT20), górka, murawa psammofilna;
10. Wińsko (XT10), żwirownia, murawa kserotermiczna.

Nazewnictwo oraz układ rodzin przyjęto za Gorczycą (2004) w „Fauna Polski. Charakterystyka i wykaz gatunków”.

Wyniki

Łącznie zebrano 992 osobników należących do 101 gatunków z 18 rodzin. Listę wszystkich odłowionych gatunków na wszystkich stanowiskach przedstawiono w tabeli (Tab.).

Przegląd najciekawszych gatunków

Prostemma aeneicolle Stein

Gatunek bardzo rzadko spotykany w Polsce, znany zaledwie z kilku krain (Cmoluchowa 1978, Gorczyca 2004). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Adelphocoris ticinensis (Mey.-Dür)

Gatunek niezbyt częsty w Polsce, szczególnie w Polsce południowo-zachodniej. Związany z nasłonecznionymi ale wilgotnymi zbiorowiskami łąkowymi (Gorczyca i Wolski 2011). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Deraeocoris scutellaris (F.)

W Polsce bardzo rzadki, znany z około 10 stanowisk, głównie w północnej Polsce. Gatunek zoofagiczny, najczęściej odławiany na wrzosie i wrzoścu (Gorczyca 2007). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Horistus orientalis (Gmel.)

Gatunek bardzo rzadki w kraju, znany z niewielu krain. Żyje głównie wśród muraw piaskowych (Lis B. 2001, Gorczyca i Wolski 2011). Podawany ze Wzgórz Trzebnickich już wcześniej (Assmann 1854, Scholz 1931).

Campylosteira verna (Fall.)

Gatunek znany z niewielu krain, głównie na południu kraju, w tym ze Wzgórz Trzebnickich – z Rościszawic (Assmann 1854). Występuje w suchych i dobrze nasłonecznionych biotopach.

Derephysia cristata (Panz.)

Gatunek znany z niewielu stanowisk w kraju (Lis B. 1996). Występuje na roślinach z rodziny *Asteraceae*. Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Acalypta parvula (Fall.)

Gatunek znany z niezbyt wielu stanowisk w kraju (Lis B. 1996). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Drymus ryeii Doug. et Scott

Gatunek rzadki w kraju (Gorczyca 2004), choć być może jego występowanie jest niedoszacowane ze względu na skryty tryb życia w ściółce leśnej (Konciała i Lis B. 2013). Podawany już wcześniej ze Wzgórz Trzebnickich (Lis J.A. i Lis B. 1997).

Ischnocoris hemipterus (Schill.)

Gatunek rzadki, występujący na południu kraju (Gorczyca 2004). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Pionosomus opacellus Horv.

Gatunek bardzo rzadki w kraju (Gorczyca 2004), znany zaledwie z kilku stanowisk: na Nizinie Mazowieckiej (Lis B. i Lis J.A. 2006) i Gdańska-Orłowo (Wagner 1938). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Plinthinus brevipennis (Latr.)

Gatunek bardzo rzadko odławiany (Gorczyca 2004), ale ze Wzgórz Trzebnickich już podawany (Scholz 1931).

Raglius alboacuminatus (Goeze)

Gatunek rzadko spotykany w kraju (Gorczyca 2004). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Xanthochilus quadratus (F.)

Gatunek bardzo rzadki w Polsce, występujący jedynie w jej południowej części (Gorczyca 2004). Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Sehirus morio (L.)

Gatunek rzadko spotykany w Polsce, znany z mniej niż 20 stanowisk. Związany z roślinnością kserotermiczną, wśród której preferuje pokarmowo gatunki z rodziny *Boraginaceae* (Lis J.A. et al. 2012). Nowy dla fauny Wzgórz Trzebnickich

Tritomegas sexmaculatus (Rambur)

Gatunek do niedawna uznawany za bardzo rzadki w kraju, obecnie znany z około 20 stanowisk, większość z nich położonych jest w południowo-zachodniej Polsce (Lis J.A. et al. 2012). Dawniej uważany za kserotermiczny, obecnie spotykany nawet w centrach miast wśród roślinności ruderalnej. Nowy dla Wzgórz Trzebnickich.

Jalla dumosa (L.)

Choć znany jest w kraju z kilkudziesięciu stanowisk, nie odławia się go często i nie został stwierdzony dotąd w kilku krainach (Lis J.A. 1990). Występuje wśród roślinności zielnej, głównie ciepłolubnej, gdzie poluje na inne owady. Ze Wzgórz Trzebnickich znany wcześniej z Wilczyna (Assmann 1854).

Podziękowania

Składamy serdeczne podziękowania Pani prof. dr hab. Barbarze Lis za weryfikację oznaczeń niektórych okazów i cenne uwagi do pracy.

Literatura

Assmann A. 1854. Hemiptera. Verzeichnis der bisher in Schlesien aufgefundenen wanzenartigen Insecten. Ztschr. Ent. Breslau 8: 1-106.

Cmoluchowa A. 1978. Klucze do oznaczania owadów Polski. Część XVIII. Pluskwiaki różnoskrzydłe – Heteroptera. Zeszyt 7. Nabidae, Reduviidae i Phymatidae. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Wrocław, 43 ss.

- Gorczyca J. 2004. Pluskwiaki różnoskrzydłe (Heteroptera). [w:] Bogdanowicz W., Chudzińska E., Pilipiuk I., Skibińska E. Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 509 ss.
- Gorczyca J. 2007. A catalogue of plant bugs (Heteroptera: Miridae) of Poland. Part I. Subfamilies: Isometopinae, Deraeocorinae, Bryocorinae, Orthotylinae, Phylinae. Catalogus faunae Poloniae (New Series), Warszawa, 216 ss.
- Gorczyca J., Wolski A. 2011. A catalogue of plant bugs (Heteroptera: Miridae) of Poland. Part II. Subfamily Mirinae. Catalogus faunae Poloniae (New Series), Warszawa, 172 ss.
- Konciała M., Lis B. 2013. Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) zimujące w ściółce w różnych typach zbiorowisk leśnych okolic Turawy i Szczedrzyka (woj. opolskie). Het. Pol. Acta Faun. 6: 21-32.
- Kondracki J. 1998. Geografia regionalna Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne. Wyd. nauk. PWN, Warszawa, 441 ss.
- Lis B. 1996. Tingidae of Poland – a faunistic review (Hemiptera: Heteroptera). Ann. Upper Siles. Mus., Ent. 6-7: 253-298.
- Lis B. 2001. Nowe stanowiska rzadkich w faunie Polski gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera). Przeg. zool. 45 (1-2): 89-93.
- Lis B., J.A. Lis. 2006. *Emblethis denticollis* and *Heterogaster cathariae* (Hemiptera: Heteroptera) in Poland, with remarks on ten other heteropterans rarely collected in Poland. Nature Journal (Opole Sci. Soc.) 39: 51-56.
- Lis J.A. 1990. Shield-bugs of Poland (Heteroptera, Pentatomoidea) – a faunistic review. Pentatomidae. Ann. Upper Sil. Mus., Ent. 1: 5-102.
- Lis J.A., Lis B. 1997. Nowe stanowiska pluskwiaków różnoskrzydłych (Heteroptera) ze Wzgórz Trzebnickich. Wiad. entomol. 16,1: 51-52.

Lis J.A., Lis B., Ziaja D.J. 2012. Pentatomoidea. Część 1. Acanthosomatidae, Cydnidae, Plataspidae, Scutelleridae, Thyreocoridae. Heteroptera Poloniae 2. 145 ss.

Polentz G. 1943. Beiträge zur Kenntnis der schlesischen Wanzen. Zeitschrift zur Entomologie (Breslau) 19 (2): 9-14.

Scholz M. F. R. 1931. Verzeichnis der Wanzen Schlesiens. Ent. Anz. Wien 11: 79-82, 99-102, 117-120.

Wagner E. 1938. Über die Gattung *Pionosomus*. Bombus 6: 21-22.

42	*Derephysia cristata		1				1	2			4b	4
43	*Derephysia foliacea			1				1			2b	2
44	*Galeatus affinis						2	1			3b	3
45	Oncochila scapularis							1			1b	1
	Aradidae											
46	Aradus cinnamomeus		2	1							3b	3
	Alydidae											
47	Alydus calcaratus		5	9		1	8	11	8	38	80b	80
	Coreidae											
48	*Bathysolen nubilus			2						3	5b	5
49	Ceraleptus lividus			2							2b	2
50	Coreus marginatus	2	2	1			4	1	15		6b, 19c,	25
51	Syromastes rhombeus		7				8		1		10b, 6c	16
	Rhopalidae											
52	Rhopalus parumpunctatus		3				1	2		1	7c	7
53	Stictopleurus punctatonervosus									6	6c	6
	Stenocephalidae											
54	Dicranocephalus agilis		2					2	2		6b	6
55	*Dicranocephalus medius								1		1b	1
	Lygaeidae											
56	Drymus ryeii			1							1b	1
57	Eremocoris abietis			6			1		1		8b	8
58	Eremocoris plebejus		1	1			4		1		7b	7
59	Geocoris grylloides						1	1		2	4b	4
60	*Ichnocoris hemipterus		3								3b	3
61	Kleidocerys resedae		8								8b	8
62	Megalonotus chiragra			1					1	3	5b	5
63	Nysius senecionis									1	1c	1
64	Nysius thymi	7						13		2	11b, 11c	22
65	Ortholomus punctipennis		12	27			7	28	67	77	210b, 8c	218
66	Peritrechus geniculatus			6			3	2	9		20b	20
67	*Pionosomus opacellus						1	4		2	7b	7
68	Plinthisus brevipennis		1				1				2b	2
69	Pterotmetus staphyliniformis						2				2b	2
70	*Raglius alboacuminatus						1				1b	1
71	Rhyparochromus pini		1				1		7		9b	9
72	Rhyparochromus vulgaris			1				2			2b, 1c	3
73	Scolopostethus affinis			2							2b	2
74	Scolopostethus thomsoni			4							4b	4
75	Stygnocoris fuliginaeus			1							1b	1
76	Stygnocoris rusticus								3		3b	3
77	*Xanthochilus quadratus							2			2b	2
	Pyrrhocoridae											
78	Pyrrhocoris apterus							2	11	3	15b, 1c	16
	Acanthosomatidae											
79	Elasmucha grisea						1				1c	1
	Cydnidae											
80	Cydnus aterrimus			2					5	2	9b	9
81	*Legnotus picipes		1								1b	1
82	Microporus nigrita			1				1			2b	2
83	*Sehirus morio							1			1b	1
84	*Tritomegas sexmaculatus								21	1	1b, 1c, 1u	3
	Pentatomidae											
85	Aelia acuminata	4	2	1	1		5	5	13	11	15b, 27c	42
86	Carpocoris fuscispinus			1				3	2	1	1b, 6c	7
87	Carpocoris purpureipennis							5	7	3	15c	15
88	Dolycoris baccarum		4				1	2		6	1b, 12c	13

89	<i>Eurydema oleraceum</i>		1	7				1	1	6	1b, 15c	16
90	<i>Graphosoma lineatum</i>			2				1	1		4c	4
91	<i>Jalla dumosa</i>							1			1u	1
92	<i>Palomena prasina</i>								2	1	3c	3
93	<i>Picromerus bidens</i>								1		1c	1
94	<i>Piezodorus lituratus</i>		2							4	6c	6
95	* <i>Podops inuncta</i>						1				1b	1
96	* <i>Sciocoris cursitans</i>		12	6	36		29	4	2	4	93b	93
Plataspidae												
97	* <i>Coptosoma scutellatum</i>		1						3	2	1b, 5c	6
Scutelleridae												
98	<i>Eurygaster maura</i>		1	1	1		1	4	2		6b, 4c	10
99	<i>Odontoscelis fuliginosa</i>		8		6		2			1	17b	17
Thyreocoridae												
100	<i>Thyreocoris scarabaeoides</i>		12		1		1	12		3	29b	29
Piesmatidae												
101	<i>Piesma capitatum</i>		1								1b	1

¹ – jeden okaz *T. sexmaculatus* odłowiono w Trzcinicy Wołowskiej, w centrum wsi.

² – oba okazy *Ph. dimidiatus* odłowiono w dziupli jesionu rosnącego w alei.